

באופן יסודי

עורכת העלון: עינב זין, מדריכה ארצית אגף א' לחינוך יסודי
העלון נכתב ע"י המחלקה לתכניות תוספתיות ובשיתוף אגף מחוננים ומצטיינים
המינהל הפדגוגי.

דבר מנהלת אגף א' לחינוך יסודי עמיתיי אנשי החינוך,

העלון שלפניכם עוסק בנושא מצוינות בית ספרית. מערכת החינוך בישראל חותרת לקידום מצוינות בכל פעולותיה ולהטמעת למידה משמעותית המלווה בחדוות למידה אשר יובילו להישגים לימודיים ולמימוש עצמי. על מנת לממש יעד זה האגף לחינוך יסודי מפעיל מסגרות ותכניות לקידום מצוינות בבתי ספר היסודיים. אחת התכניות לקידום מצוינות בבתי ספר היסודיים היא "בתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית". התפיסה הרעיונית העומדת בבסיס תכנית זו היא ליווי בתי ספר מצוינים מצד אחד והנגשת תשתיות פדגוגיות וארגוניות על ידי מטה ומחוז מצד שני, להתפתחות בית ספרית ולשיתוף ידע בין בתי ספר שבהם מתקיימת פדגוגיה איכותית ולמידה משמעותית בסביבה מגוונת. בכך משמשת קבוצה זו חלוץ לבתי ספר אחרים לקידום הלמידה המשמעותית ויוצרת מערכת של פדגוגיה איכותית בעלת תרבות של ארגון לומד ומלמד כמנוף לקידום תפקודי הלומד בהיבטים השונים. השנה הוקמה קבוצת איכות של מנהלים מצטיינים שתפקידה להיות כוח מניע המעורר השראה והשפעה על מנהלים. אשמח לראות את התרחבותה של התכנית ואת השפעתה על בתי הספר היסודיים וקידום המצוינות במערכת.

בברכה,
אתי סאסי
מנהלת אגף א' לחינוך יסודי

תוכן העניינים

1. נושא מרכזי על סדר היום והפעם...

- על מצוינות ועל הצטיינות ומה שביניהן
- בתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית

2. להגביה עוף - עדויות מהשדה

- בית ספר "זרעאליה", חיפה זוכה פרס חינוך ארצי תשע"ז
- בית ספר "שדות יואב" קבוץ גת - בית ספר מוביל פדגוגיה

3. צו קריאה

- מצוינות והצטיינות- ד"ר חפצי זהר, שלומית רחמל
- אתר מלווה - כתובת אתר תלמידים מחוננים ומצטיינים
- על ההצטיינות, גם בהוראה - פרופ' אסא כשר, אוני' תל אביב
- מצוינות בית ספרית- 4 הממ"ם - גיליון מס' 22 - ירחון לקידום מנהיגות, מקצועיות, מקצוענות ומצוינות במינהל הבית-ספרי בחינוך היסודי

4. מידע ועדכונים שוטפים

- יישום תכנית "בשבילי הזיכרון" - להנחלת זיכרון השואה
- אליפות משחקי מתמטיקה - Skillz Math
- לימודי ערבית במגזר היהודי לתלמידים עולים
- מורים לומדים בעידן המהפכה הדיגיטלית
- אגרת למנהל לקראת הערכה מסכמת

1. נושא מרכזי על סדר היום והפעם...

על מצוינות ועל הצטיינות ומה שביניהן

המלים "מצוינות" ו"הצטיינות" טומנות בחובן משמעות חיובית. השורש של שתי המלים הוא צ.י.ן שמשמעו על פי מילון אבן שושן (1992) "נבדל הרבה (בעיקר לטובה!); יוצא מן הכלל, היה מעולה".

יצליח יותר. על פי ההגדרות של האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים במשרד החינוך "הצטיינות" ו"מצוינות" שלובים זה בזה: "המצוינות פירושה מכלול ההתנהגויות והפעולות החותרות להשתפרות מתמדת והמאפשרות מיצוי הפוטנציאל האישי על מנת להגיע לתוצאות האפשריות הטובות ביותר. המצוינות הנה אורח חיים". מכל האמור לעיל עולה כי בבואנו לדון במשמעותם של המושגים "מצוינות" ו"הצטיינות" עבור מערכת החינוך, יש לתת את הדעת על האבחנה המושגית ביניהם. אנו סבורים כי בבתי הספר יש לחנך לתרבות של מצוינות. תרבות של מצוינות תאפשר לגייס ולרתום את כלל הקהילה הבית ספרית לגווייה השונים: תלמידים, מורים, אנשי מינהלה וכו' למען חזון משותף ומטרה משותפת שתכליתה לחולל שינוי מהותי בתרבות הבית ספרית. זאת ועוד, על מנת לחולל שינוי מסדר שני (כזה המוטמע בהתנהלות הארגונית ולא רק שינוי מבני) יש להרחיב את מעגלי ההשפעה הבית ספריים: המעגל הראשון - מצוינות אישית. המעגל השני - מצוינות ארגונית. המעגל האחרון - מצוינות מערכתית. אנו מאמינים כי המעגלים קשורים זה בזה, נמצאים באינטראקציה ובסינרגיה; שינוי במעגל אחד יוביל להעצמה במעגל זה, כזו שתקרין על המעגלים האחרים, ובסופו של דבר כל המעגלים יחד יובילו לשינוי מהותי מערכתי, שהסך שלו עולה על סכום מרכיביו.

גונן (1994) מבחין בין שני המושגים: לשיטתו, מצוינות היא תהליך יחסי של מיצוי גדול של הפוטנציאל הקיים באדם עצמו. כלומר, המצוינות היא ביחס לאדם עצמו ולפיתוח האישי שלו. הוא מוסיף שהמצוינות היא תהליך פנימי מתפתח, שבכל רגע נתון יש לו ערך מוחלט. לעומתו ההצטיינות היא ביחס לאחרים, מופע יחסי, חיצוני ומוגבל בתנאי התקיימותו, למשל: אם תלמיד מצטיין בבית בספר בריצת 50 מ', הרי שייתכן שבבית הספר השכונתי הקרוב תלמיד זה לא יהיה מצטיין כי שם ההישגים גבוהים יותר. הראיה לכך היא המשחקים האולימפיים; שם נדרשים הספורטאים למינימום אחד. גונן מוסיף כי ההצטיינות היא יחסית לאנשים אחרים, מתרחשת במקום, בזמן ובתפקיד מסוים, או באירוע מסוים ומופנית כלפי חוץ. התגמול עבור הצטיינות ניתן על-ידי גורם חיצוני, על בסיס השוואה עם אחרים. המצוינות מתוגמלת באמצעות תחושות של הנאה וסיפוק. תחושות אלה הן פועל יוצא של עבודה שבוצעה היטב. לדבריו, ההצטיינות אם כך היא מופע יחסי, ואילו מצוינות היא תהליך מוחלט. אבחנה נוספת שמבחין גונן היא שהמצטיין חריג בהשוואה לאחרים, בעוד שבלהיות מצוין לא חייב להיות חריג. אלמנט חשוב נוסף הוא העובדה כי המצוינות מתייחסת גם לקולקטיב: ככל שבארגון יש יותר מצוינים, כך יש סיכוי שהארגון

בתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית

מערכת החינוך בישראל חותרת מיום הקמתה לקידום המצוינות, לשיפור ההישגים והאיכות החינוכית ולצמצום הפערים במערכת החינוך. אחת הדרכים לקדם מטרה מרכזית זו היא באמצעות התכנית "בתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית".

התפיסה הרעיונית העומדת בבסיס התכנית היא לאתר בתי ספר ומנהלים מצוינים ולהפוך אותם לבתי ספר המשתפים בידע והמובילים שיפור מערכתי בקרב בתי ספר נוספים. כך, בשיטת המניפה, להפוך את מערכת החינוך היסודי לארגון לומד ומלמד אשר יהווה מנוף לקידום הישגי התלמידים בה (Fullen, 2002). הכנס השנתי למנהלי בתי ספר מובילי פדגוגיה איכותית, שהתקיים ביט' בשבט, 15.2.17 היה בסימן 'לשתף. לעורר השראה. להשפיע' הכנס נפתח ע"י מנהלת האגף, אתי סאסי בהצגת אתגרים וכוונים מרכזיים בחינוך היסודי. אחת מהמטרות המרכזיות של התוכנית היא השיתוף בידע ולכן במהלך הכנס נדונו סוגיות מרכזיות בבתי"ס מובילי פדגוגיה. מספר מנהלים הציגו, את הסוגיה הנדונה תוך הבאת ראיות תומכות מהעשייה הבית ספרית, ובמקביל ניתנה במה לדעות ותפיסות שונות של המנהלים בקבוצה. ואכן, עפ"י תוצאות שאלון המשוב שהועבר בקרב המנהלים, השיתוף בידע בין מנהלי בתי"ס עמיתים בכנס היה משמעותי מאד למנהלים והווה מקור ללמידה לקידום בתי הספר: 94% מהמשתתפים השיבו כי "הסדנא אפשרה דיאלוג פורה בין המשתתפים" ו- 91% השיבו כי "השיח בסדנא עורר אצלם רעיונות ליישום בבית ספרם. נתונים אלו מעידים על חשיבות השיתוף בידע בין בתי הספר. הכנס הסתיים במתן תעודות הוקרה לבוגרי התוכנית המהווים חלק מקהילת בתי"ס מובילי פדגוגיה איכותית.

תמונות מתוך כנס מובילי פדגוגיה איכותית:

עוד על התכנית באתר מעו"ף :

<http://www.maof-ye.co.il/>

2. להגביה עוף - עדויות מהשדה והפעם...

בית ספר "יזרעאליה", חיפה זוכה פרס חינוך ארצי תשע"ו

בית הספר רואה בפיתוח המצוינות כתהליך ואת שונות התלמידים כהזדמנות להתפתחות וצמיחה כדי להביא למיצוי הפוטנציאל האישי של כל ילד. כחלק מהעיסוק בנושא הבחירה המושכלת בכל תחומי הדעת יצר ביה"ס תכנית של "לימודי אקדמיה" לתלמידים מוצגים מגוון של קורסי בחירה והעשרה ייחודיים בתחומים שונים אשר אינם נכללים בתוכנית הלימודים הפורמאלית

להמשך קריאה:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/alon_haagaf/alon14/haifa.htm

בית ספר "שדות יואב" קיבוץ גת, בית ספר מוביל פדגוגיה איכותית

בית ספר "שדות יואב" מתבסס על למידה בגישת הנושאים (למידה רב-תחומית - פעלתנית, חקרנית ושיתופית) לשם מיצוי תפקודו הלימודי, החברתי והרגשי של התלמיד.

ייחודו של בית ספרנו עומד על דרך הוראה ולמידה המתמקדת בגישת הנושאים, או גישת הלמידה האינטגרטיבית. גישה זו משקפת פילוסופיה חינוכית-חברתית, שעוצבה בשנות השלושים של המאה הקודמת בידי מחנכים והורים מקיבוצי השומר הצעיר, ולפיה ההוראה והחינוך הנם הליכים בלתי נפרדים.

להמשך קריאה:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Yesodi/alon_haagaf/alon13/gat.htm

3. צו קריאה**מצויינות והצטיינות**

תרבות של מצויינות במערכת החינוך משמעה הטמעת אורח חיים של מצויינות החותר לטיפוח נטיות באופן קבוע ורציף, בשלושה מימדים: יכולות (קוגניטיביות ולא קוגניטיביות), מוטיבציה וערכים. כל אילו יטופחו במערכת החינוך בשלושה מעגלים: ארצי, ישובי ובית-ספרי-ד"ר חפצי זהר, שלומית רחמל.

להמשך קריאה:

<https://www.matar.tau.ac.il/wp-content/uploads/2015/02/newspaper28-docs05.pdf>

על ההצטיינות, גם בהוראה - פרופ' אסא כשר, אוני' תל אביב

"הצטיינות" היא מילה יפה. רבים רוצים להתעטר בה. לא מעטים מתרפקים עליה. לעתים נדמה, כי היא הולכת ומקלישה, כמו סיסמה מלהיבה ההופכת לקלישה מנוונת. המאמר שלפניכם מבקש להתבונן בטיבה של ההצטיינות, על רקע דוגמה מסוימת של הצטיינות, וגם להגיע לכמה מסקנות בדבר ההצטיינות בהוראה אקדמית.

להמשך קריאה:

http://alhagova.colman.ac.il/files/07_2011/P-48-51.pdf

מצויינות בית ספרית - 4 הממ"ם - גליון מס' 22 /ירחון לקידום מנהיגות, מקצועיות, מקצוענות ומצוינות במינהל הבית-ספרי בחינוך היסודי

בתי ספר מצויינים רואים במצויינות דרך חיים, הרגל ולא אירוע חד פעמי, המכוונת למתן מענה לכל תלמיד ולהבאתו להישגים גבוהים בתחומים הלימודי, הריגושי והחברתי; שוויון חברתי ואי-תיוג ושיתוף הקהילה ובעיקר ההורים. בתי ספר אלה חותרים בהתמדה ולאורך זמן לאיכויות גבוהות ולהשגת תוצאות מצוינות. הם יוצרים תרבות ארגונית שבה יש קוהרנטיות בתהליכי הפעולה וקשר מובנה בין ערכים, נורמות, נהלים וכללים, הנגזרים מהחזון החינוכי, ומחזקים אותו.

לקריאת המאמר:

<http://cms.education.gov.il/NR/rdonlyres/30FB0425-3CDB-4467-B5F0-E63A88728FE4/82329/yarkhon22.pdf>

אתר מלווה

כתובת אתר תלמידים מחוננים ומצטיינים:

<http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Gifted>

4. מידע ועדכונים שוטפים

יישום תכנית "בשבילי הזיכרון" - להנחלת זיכרון השואה

בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל תשע"ה/ה/4(א) ייחלו כלל בתי"ס היסודיים ביישום התכנית "בשבילי הזיכרון" - תכנית לימודים חינוכית ערכית העוסקת בנושא השואה. מצ"ב מכתב למנהלי בתי הספר בדבר הפיתוח המקצועי:

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon14/aravit.docx>

אליפות משחקי מתמטיקה - Skillz Math

אליפות משחקי המתמטיקה המנוהלת על ידי משרד החינוך בשיתוף עם קדימה מדע, קרן רש"י והאיגוד הישראלי לתעשיות מתקדמות IATI. מטרת האליפות לקרב את התלמידים אל תחומי המתמטיקה והמדעים באופן מהנה ומאתגר, ולהגביר את המוטיבציה ללמוד מקצועות מדעיים וטכנולוגיים. לפרטים נוספים:

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon14/math.pdf>

לימודי ערבית במגזר היהודי לתלמידים עולים

מצ"ב מכתב למנהלי בתי הספר:

<http://meyda.education.gov.il/files/yesodi/alon/alon14/zikaron.docx>

מורים לומדים בעידן המהפכה הדיגיטלית

המזכירות הפדגוגית מזמינה אותך להשתתף בכנס מקוון "מורים לומדים בעידן המהפכה הדיגיטלית". הירשמו ושריינו את התאריך 10/5/17 בין השעות 16:00-21:00

אגרת למנהל לקראת הערכה מסכמת

<http://meyda.education.gov.il/files/staj/IgeretMenahelMesakemetAz.docx>